

Biblioteka im. Zielińskich TNP laureatką nagrody wojewódzkiej

W dniu 19 lipca w Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie odbyła się uroczystość wręczenia laureatom — nagród wojewódzkich za osiągnięcia w rozwoju i upowszechnianiu kultury, sztuki i nauki w województwie warszawskim za rok 1969. W roku bieżącym, będącym rokiem jubileuszu XXV-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, przyznano: 11 nagród indywidualnych i 1 zespołową, którą otrzymał zespół Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego za osiągnięcia w dziedzinie gromadzenia zbiorów naukowych o Mazowszu i ich popularyzację. Nagrodę tę wręczył prezesowi Towarzystwa Naukowego Płockiego Jakubowi Chojnackiemu i dyrektorowi Biblioteki im. Zielińskich Stanisławowi Kostaneckiemu przewodniczący Prezydium WRN Józef Pińkowski, który w przemówieniu okolicznościowym podkreślił zasługi wszystkich laureatów dla rozwoju kulturalnego województwa i życzył im dalszej owocnej pracy na uprawianych przez nich odcinkach nauki i kultury.

*

Nagrodzona w 1969 r. Biblioteka im. Zielińskich jest placówką założonego w 1820 r. Towarzystwa Naukowego Płockiego od początków jego działalności. Dzieliła ona jego losy również w latach 1945—1969.

Rankiem 21 stycznia 1945 r. pierwsze oddziały radzieckie wkroczyły do Płocka, oswobadzając go spod przeszło pięcioletniej okupacji hitlerowskiej, w czasie której Towarzystwo nie mogło działać, a jego zbiory muzealne i biblioteczne były zamknięte. Natychmiast po wyzwoleniu miasta Towarzystwo wznowiło swoją działalność, a z upoważnienia chorego prezesa TNP dr-a Aleksandra Macieszy, członek zarządu mgr Bolesław Jędrzejewski, uzyskawszy mandat od polskich władz miejskich i zaświadczenie od radzieckiego komendanta K. T. Walejewa, zabezpieczył bibliotekę i muzeum. Już 22 stycznia wraz z Marią Kieffer, Jadwigą Kowalską i Franciszkiem Krydzińskim — dokonał on pierwszych czynności lustracyjnych i porządkowych. Wstawiono powybijane szyby i w nieopalonych salach przystąpiono do porządkowania zbiorów, które w okresie okupacji pokryły się warstwą kurzu, pajęczyny i pleśni. W wyniku trzytygodniowej pracy już 12 lutego 1945 r. Biblioteka im. Zielińskich została otwarta jako pierwsza w Płocku po wyzwoleniu biblioteka publiczna. Uruchomiono dla wszystkich zarówno czytelnię jak i wypożyczalnię. Spragnieni polskich książek czytelnicy stawili się licznie, tak że dziennie załatwiano nieraz po 100 i więcej osób.

Odtąd po dzień dzisiejszy Biblioteka pełni swe czynności w zakresie gromadzenia, opracowania, konserwacji i udostępniania zbiorów, zwracając szczególną uwagę na materiały związane z Mazowszem, co właśnie przyniosło jej nagrodę wojewódzką.

Zbiory Biblioteki, powiększające się drogą darów, zakupu i wymiany, osiągnęły w dniu 31 grudnia 1968 r. liczbę 124 tysięcy woluminów. Wiele z nich to białe kruki: cenne rękopisy i stare druki (ponad 12 tysięcy woluminów). W zbiorach bogato są reprezentowane dokumenty, książki i czasopisma, związane z Płockiem i Mazowszem, poczynając od spisanej na pergaminie w 1316 r. darowizny Stanisława ze Zborzony, urzędnika Władysława Łokietka, a kończąc na najnowszych pozycjach płockich i mazowieckich z okresu Polski Ludowej. M. in. znajdują się tu różne dokumenty, dotyczące Płocka i innych miejscowości Mazowsza z wieku XVI—XX, czasopisma płockie i mazowieckie od początków XIX wieku, autografy wybitnych ludzi, związanych z Płockiem i Mazowszem, np. założyciela Towarzystwa Naukowego Płockiego Kajetana Morykoniego, pioniera badań historycznych Mazowsza Wincentego Hipolita Gawareckiego, wybitnego historyka Mazowsza Władysława Smoleńskiego, Ludwika Krzywickiego, Władysława Broniewskiego, Aleksandra Macieszy i innych.

W zakresie opracowania zbiorów prace trzeba było podjąć od początku w oparciu o nowe przepisy i zasady, gdyż dawne inwentarze i część katalogów (zresztą niekompletnych) zaginęły w okresie okupacji lub okazały się niewystarczające. W wyniku systematycznej pracy stan ogólny opracowania zbiorów w dniu 31 grudnia 1968 r. osiągnął następujące liczby:

1. Druki zwarte nowsze — 78.695 wol.
2. Czasopisma — 27.854 wol.
3. Druki stare (do 1800 r.) — 11.937 wol.
4. Kartografia — 540 jednostek
5. Rękopisy — 569 jednostek

Razem

119. 675 wolum. i jedn.

Wśród powyższych jednostek znajdowały się m. in. liczące po kilka tysięcy woluminów grupy książek w językach obcych: francuskim, rosyjskim, niemieckim i łacińskim. Katalogowanie nieraz utrudniał fakt, że dość często trafiały się egzemplarze, nie posiadające karty tytułowej lub z innymi defektami, wydane anonimowo itp.

Wśród katalogów prowadzonych w Bibliotece najliczniejszy z nich katalog alfabetyczny osiągnął już liczbę prawie 100.000 kart, drugi z kolei

rzeczowy — dziesiętny — prawie 44.000 kart. Czytelnikom służy m. in. również katalog przedmiotowy Płocka i regionu Mazowsza Płockiego, oparty o Mazoviana, znajdujące się w Bibliotece.

W zakresie konserwacji zbiorów prowadzono oprócz bieżących prac porządkowo-ochronnych w magazynach, również naprawy i oprawy książek i czasopism.

W związku z prezencyjnym charakterem Biblioteki zbiory udostępniano w czytelni-pracowni. Frekwencja w niej systematycznie wzrasta. Tak np. w roku 1960 w czytelni tej było 3.510 odwiedzin, a w roku 1968 — 9.250 przy ilości udostępnionych 22.091 woluminów. Ze zbiorów korzystali głównie mieszkańcy Płocka i Mazowsza oraz różnych innych miejscowości kraju, a niekiedy także goście z zagranicy. Wśród czytelników byli reprezentowani: pracownicy nauki, przedstawiciele władz partyjnych i terenowych, pracownicy przedsiębiorstw i instytucji, nauczyciele, studenci i młodzież szkolna. Wśród opracowywanych przez czytelników prac naukowych, doktorskich, magisterskich i innych była spora ilość o tematyce związanej z historią i współczesnością Płocka i Mazowsza.

Biblioteka uczestniczy w wypożyczaniu międzybibliotecznym, wypożyczając książki i czasopisma dla własnych czytelników z innych bibliotek oraz udostępnia w tenże sposób swoje zbiory innym bibliotekom.

Biblioteka urządzała wystawy i pokazy książek głównie w Płocku, ale również i w innych miejscowościach. Uczestniczyła też w wystawach organizowanych przez inne placówki naukowe i kulturalne, m. in. przez Bibliotekę Narodową (dwukrotnie), Polską Akademię Nauk, Muzeum Narodowe, Muzeum Mazowieckie w Płocku oraz różne placówki kulturalne Mazowsza. Wystawy te obrazowały często tematykę płocką i mazowiecką, nawiązując m. in. do obchodów Tysiąclecia Polski i Płocka oraz do innych jubileuszy interesujących płockie społeczeństwo. Oto niektóre z tytułów ważniejszych wystaw o tematyce regionalnej: „Towarzystwo Naukowe Płockie w latach 1907—1957”, „Szkoła Płocka w latach 1180—1957”, „Z dziejów KPP w Płocku (w 40-ą rocznicę powstania)”, „Ludwik Krzywicki, życie i dzieło (w setną rocznicę urodzin)”, „Uniwersytet Jagielloński — Mazowsze Płockie 1364—1964”, „Władysław Broniewski i Płock (w pierwszą i piątą rocznicę śmierci poety)”, „Książki i czasopisma płockie w okresie XX-lecia Polski Ludowej”, „Prawo i prawnicy w Płocku i na Mazowszu (od czasów najdawniejszych do obecnych)”, „Książki i czasopisma płockie w 50-leciu Polski Niepodległej” i inne.

Również w okolicznościowych pokazach książek, połączonych z wykładami lub pogadankami, dla wycieczek miejscowych, zamiejscowych i zagranicznych często popularyzowano tematykę płocką i mazowiecką. Bibliotekę zwiedzali goście z różnych stron kraju i świata, odwiedzający Towarzystwo Naukowe Płockie, m. in. w latach 1968—1969 członkowie Prezydium Rady Naro-

dowej m. st. Warszawy z Przewodniczącym Jerzym Majewskim i członkowie Prezydium Warszawskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej z Przewodniczącym Józefem Pińkowskim, delegacje i przedstawiciele dyplomatyczni Związku Radzieckiego, Węgier, Czechosłowacji, Jugosławii, NRD, Wietnamu, Kuby, Korei, Francji itp. Niektórzy z gości odbyli dalekie podróże, by zapoznać się ze znajdującymi się w Bibliotece materiałami, dotyczącymi interesujących ich problemów lub osób. Tak np. w 1968 r. docent Faina Stieklowa, wykładowca literatur zachodnich (także polskiej) na Uniwersytecie w Alma-Ata w Kazachstanie, odszukała w zbiorach Biblioteki im. Zielińskich nieznane dotąd szczegóły, dotyczące związków Gustawa Zielińskiego, twórcy poematu „Kirgiz”, z pisarzami rosyjskimi: Puszkinem i Aleksandrem Odojewskim.

W 1969 r. docent Stieklowa nadesłała do zbiorów Biblioteki swoje dwa artykuły na ten temat, opublikowane w czasopismach Kazachstanu.

Biblioteka współpracowała z Katalogami Centralnymi Biblioteki Narodowej oraz z jej Działem Zbiorów Mikrofilmowych, dzięki czemu informacja o zbiorach płockich i korzystanie z nich były łatwiejsze i szersze.

W latach 1945—1969 pracownicy Biblioteki opublikowali w wydawnictwach płockich, mazowieckich i krajowych ponad 200 prac i artykułów z zakresu bibliografii, bibliotekarstwa, literatury, historii i innych dziedzin nauki. W pracach tych uprzywilejowane miejsce zajmowała tematyka płocka i mazowiecka. Dużą część wydawnictw zbiorowych: „Towarzystwo Naukowe Płockie” i „Dziesięć wieków Płocka” wypełniały artykuły pracowników Biblioteki. Liczne ich prace ukazały się również na łamach kwartalnika TNP „Notatki Płockie”. Szereg artykułów opublikowano w „Polskim Słowniku Biograficznym”, w „Roczniku Mazowieckim”, „Trybunie Mazowieckiej” i innych. Do mającego się ukazać „Słownika Pracowników Książki Polskiej” opracowano ponad 20 życiorysów osób związanych z Płockiem i Mazowszem.

Pracownicy Biblioteki współpracowali również z Polskim Radiem i Telewizją Polską, bądź w formie bezpośrednich wypowiedzi, bądź też dostarczając materiałów i informacji. Wnętrza Biblioteki, pracownie i magazyny, a także szczególnie cenne rękopisy i starodruki były filmowane dla dodatków filmowych i telewizyj. M. in. interesujący film pt. „Białe kruki” nadał Mazowiecki Kurier Telewizyjny; reportaż filmowy pt. „Dolina Wisły”, w części poświęcony Bibliotece im. Zielińskich, był nadawany dwukrotnie w kraju, a raz wyświetlony na Międzynarodowym Festiwalu we Florencji. Również szereg audycji Polskiego Radia popularyzował zbiory Biblioteki za granicą, szczególnie w środowiskach polonijnych. Wybrane pozycje księgozbioru: ilustrowane inkunabuły, pergaminowy Statut Łaskiego z 1506 r., pierwsze wydanie dzieła Kopernika, pierwsza drukowana mapa księżycy Jana Heweliusza, pierwsza na świecie drukowana

książka o raketach Kazimierza Siemienowicza, plansze Encyklopedii Diderota i D'Alemberta z XVIII wieku, pergaminowe przywileje z pieczęciami, autografy Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Kościuszki, Jarosława Dąbrowskiego, Orzeszkowej, Władysława Broniewskiego — skarby kultury polskiej i mazowieckiej okazały się interesującym tworzynem dla reportaży radiowych i telewizyjnych umożliwiających znacznej liczbie ich odbiorców odbycie „wycieczki” do zabytkowej (częściowo z XV wieku) siedziby Towarzystwa Naukowego Płockiego i jego Biblioteki.

Przypadający w 1970 roku jubileusz 150-lecia założenia Towarzystwa Naukowego Płockiego obejmie także jego założoną również w 1820 roku placówkę biblioteczną. Dzięki zabiegom Zarządu, a w szczególności dzięki inicjatywie i energii jego prezesa inż. mgr. Jakuba Chojnackiego uzyskano dotację Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, życzliwie ustosunkowanego do potrzeb Biblioteki, i szereg czynów społecznych i darów indywidualnych oraz instytucji i zakładów pracy z Płocka, które umożliwiły kapitalny remont, modernizację i upiększenie siedziby Towarzystwa, a więc i Biblioteki, na zewnątrz i wewnątrz, poczynając od nowych dachów i elewacji (w 1968 r.) poprzez będące w toku zakładanie centralnego ogrzewania i remont sal i magazynów itp., a kończąc na zaprojektowanym urządzeniu dziedzińca. W całokształcie przygotowań jubileuszowych Towarzystwa (m. in. na odcinku wydawniczym i wystawowym) uczestniczy jego Biblioteka. Jubileusz ma być nie tylko spojrzeniem wstecz, na dotychczasową pracę, jej pozytywy i trudności obiektywne i subiektywne, lecz także zachętą do wzmoczenia tej pracy dla dobra Płocka i jego kultury, będącej częścią i jednym z elementów rozwoju kulturalnego kraju.

*

W dniu 28 lipca w siedzibie Towarzystwa odbyła się uroczystość wręczenia pracownikom Biblioteki przyznanej im przez Prezydium WRN nagrody zespołowej. W spotkaniu wzięli udział członkowie Zarządu TNP: prezes inż. mgr. Jakub Chojnacki, wiceprezysi: mgr. Kazimierz Askanas i doc. dr inż. Edward Kowalczyk, Minister Łączności, skarbnik mgr. Alfons Żółtowski, mgr. Jan Wańkiewicz, dr Leopold Grzegorek i mgr. Marian Chudzyński oraz przewodniczący Komisji Rewizyjnej Julian Celmer i przewodniczący Komisji Bibliotecznej doc. dr. Edward Janczewski. Nagrody wręczył prezes Chojnacki, który wygłosił okolicznościowe przemówienie, podkreślając znaczenie Biblioteki jako najstarszej głównej placówki Towarzystwa, dziękując pracownikom za wytrwałą i ofiarną pracę oraz życząc im

dalszych osiągnięć zawodowych i pomyślności osobistej. W imieniu nagrodzonego zespołu odpowiedział dyrektor Biblioteki mgr. Stanisław Kostanecki, dziękując Zarządowi za troskliwą opiekę nad sprawami Biblioteki oraz wyrażając wdzięczność zespołu dla Prezydium WRN za przyznaną nagrodę i wolę pracowników kontynuowania i ulepszania pracy zespołu. W imieniu Przewodniczącego Prezydium MRN mgr. Mariana Woźniaka i własnym podziękowaniem za pracę i serdeczne życzenia dalszych sukcesów dla dobra Płocka złożyła bibliotekarzom wice-przewodnicząca Prezydium MRN mgr. Zofia Świtalska. Okolicznościowy toast za pomyślność Biblioteki i jej pracowników wniósł przewodniczący komisji bibliotecznej docent Janczewski. W imieniu czytelników korzystających ze zbiorów Biblioteki serdecznie podziękował jej pracownikom mgr. Chudzyński. W czasie tej uroczystości dyplomy honorowe Prezydium MRN w Płocku za osiągnięcia w pracy otrzymały: kustosz mgr. Maria Kieffer-Kostanecka i kustosz mgr. Halina Zienkiewicz.

Zespół Biblioteczny otrzymał nagrodę w następującym aktualnym składzie: dyrektor — mgr. Stanisław Kostanecki, dział druków zwartych nowszych: kustosz mgr. Halina Zienkiewicz, starszy bibliotekarz Lucyna Gołębiwska, bibliotekarz Ewa Pożerska, młodszy bibliotekarz Edmund Zalewski, dział zbiorów specjalnych — kustosz mgr. Maria Kieffer-Kostanecka, dział czasopism — bibliotekarz Maria Galkowska, dział uzupełniania zbiorów — mł. bibliotekarz mgr. Hanna Konieczkowska, dział udostępniania zbiorów — st. bibliotekarz mgr. Urszula Morawska, pomocnik bibliotekarza — Janina Syropolska, dział konserwacji zbiorów Katarzyna Jaszczak, magazynierki: Jadwiga Budna i Elżbieta Sternik.

W powojennym dorobku Biblioteki wzięli również wydatny udział jej pracownicy, którzy opuścili jej mury: dyrektor Czesław Gutry, Jadwiga Kowalska, Anna Lutyńska, mgr. Halina Kostanecka, mgr. Maria Markowska, dr. Józefa Felicka, Leokadia Blankowa, Janina Rozlau, Stefania Grygosińska i Maria Nawrocka.

Ponadto pracowali pożytecznie również w Bibliotece Jadwiga Makowska i Tadeusz Makowski, pracownicy pionu administracyjnego.

Nagroda wojewódzka 1969 r. dla Biblioteki im. Zielińskich przeszła do kroniki TNP obok wcześniej nadanych Towarzystwu: Złotej Odznaki za Zasługi dla Województwa Warszawskiego i nagrody wojewódzkiej dla kwartalnika „Notatki Płockie” — jako wyraz uznania szczególnie miły stowarzyszeniu regionalnemu, które już w pierwszym swym statucie z 1820 r. wysunęło jako główny kierunek swej działalności: pracę dla rozwoju kulturalnego i gospodarczego Mazowsza.

K.